

Πολιτισμός

Η αρχαιολόγος - ιστορικός Εύη Πολυμέρη για την έκθεση του Παναγιώτη Μαυρόπουλου Τη Δευτέρα τα εγκαίνια στην Κερκυραϊκή Πινακοθήκη

ΕΥΗ ΠΟΛΥΜΕΡΗ*

Τα πορτρέτα των γυναικών

Ο ζωγράφος Παναγιώτης Μαυρόπουλος παρουσιάζει την έκθεση με θέμα «Γυναίκες Θεωραίες, ως Ελληνίδες», τμήμας με αυτό τον τρόπο της άγνωστης, σε πολλούς από εμάς, διακεκριμένες γυναίκες στην Ελληνική ιστορία, από την αρχαιότητα μέχρι και τη σύγχρονη εποχή. Ο ίδιος ζωγραφίζει δεκάδες πορτρέτα γυναικών που υπήρξαν σπουδαίες στην αρχαία ελληνική παράδοση. Οι γυναίκες τις μορφές απεικονίζονται μέσα σε σχήμα εμβλαστόν, εμπνευσμένα από τις ανάλογες φρε-

ναίκα στην ιστορία και στη μυθολογία, η γυναίκα στα παραμύθια και στα όνειρα.

Η γυναίκα στην αρχαία Ελλάδα

Στην Αρχαία ελληνική ανδροκρατούμενη κοινωνία οι γυναίκες κρήνονταν στην ιστορία, έναν μικρό ή περιθωριακό ρόλο ως προς εκείνον του ανδρών. Χαρακτηριστική είναι η φράση του Περικλή στον επιτάφιο που εκφώνησε για τους νεκρούς του πρώτου έτους του Πελοποννησιακού Πολέμου που λέει: «Μη γίνεστε χειρότερες από όσο η φύση σας επιβάλλει. Μεγάλη τιμή είναι για την γυναίκα να μιλούν οι άνδρες όσο γίνεται λιγότερο γι' αυτήν, είτε πρόκειται για τις α-

μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό τις σπουδαίες γυναίκες όπως η Κλεοπάτρα, η Φημιονή, η Αλεξάνδρα η Θεσσαλονίκη η Μυρτάλη, που μέσα από το εικαστικό έργο του καλλιτέχνη αντιμετωπίζονται σαν άνθρωποι που έζησαν, προσέφεραν και πέθαναν σε μια συγκεκριμένη ιστορική στιγμή, σε έναν συγκεκριμένο τόπο, που είναι δυνατόν να εντοπιστεί στα πλαίσια της αρχαίας τοπογραφίας και ιστορίας. Πίσω από τις πολυποικίλες μορφές, πίσω από τους άπειρους μύθους και τις πολλαπλές ιστορίες, διαχρονικές και αμετάβλητες μέσα στη ρευστότητα της ιστορικής διαδρομής τους, διακρίνεται τέσσερις αρχετυπικές ιδέες που είναι ο έρωτας, η θυσία, η δύναμη και η γνώση.

καθολικό και διαχρονικό της περιεχόμενο. Καλλιτέχνης των χρωμάτων ο Παναγιώτης Μαυρόπουλος πλουτίζει αναμφίβολα την σύγχρονη ελληνική ζωγραφική, τόσο με το χαρακτήρα του σχεδίου, όσο με την χρωματική του ευαισθησία. Η χρωματική του γλώσσα προαναταλλάσσεται στα έντονα κυρίαρχα χρώματα τα οποία μάλιστα χρησιμοποιούνται για να τονίσουν κάποια συγκεκριμένα στοιχεία που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τον καλλιτέχνη. Όσο για το χώρο είναι ακαθόριστος και ανιγματούχος, έχει κάτι από την απόσταση του ουρανού και το βόθρ της θάλασσας. Ο καλλιτέχνης είναι «ελευθεριακός» με την έννοια ότι χρησιμοποιεί στοιχεία από διάφορες τάσεις, τεχνολογίες όπως, μεταβαλλόμενη παράδοση, λαϊκή τέχνη και πρότυπα διάθεσης.

Πορτρέτα μεταγενέστερων Ελληνίδων

Χρυσά, πλεκτά σε σχήμα ροκοκό, μαλλιά της, πέφτουν βαριά πάνω στους ώμους. Το σάρκωμα ροβίζει, ενώ ο φωτισμός αποδίδεται με υπόλευκες πινελιές. Το πρόσωπο της ηρωίδας είναι στρογγυλοποιημένο, φέρει σαρκώδη κόκκινα χείλη, μακριά μύτη, αμυγδαλωτά μάτια που σχηματίζονται με γραμμικές καστανού χρώματος. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στον τονισμό της θηλυκότητας της γυναίκας, όπως το έντονο στήθος της. Διακρίνουμε, στο γαλάζιο κάμπο του πίνακα, σχηματισμένες, σκορπίες χρυσές πινελιές. Η γυναίκα φοράει πορφύρα φόρεμα διακοσμημένο με λαϊκά μπιρλια, όπως τα κερσάκια.

Τέλος, η σειρά των πορτρέτων ολοκληρώνεται με ένα ακόμη πίνακα, αφιερωμένο στην γυναίκα από την επαρχία της δεκαετίας 1960-1970. Είναι η μητέρα, η σύζυγος, η αδελφή, η εργαζόμενη (του μόλις «χθες») που φέρει φανερά τα

γούρες που αποτυπώνονται στα αρχαία νομίσματα, μέσα σε τετράγωνο δίγραφο ή τρίγραφο πλαίσιο. Το μέταλλο περιβάλλουν φυτικές διακοσμήσεις και καρποί διαφόρων δέντρων, πράγμα που συνήθιζε να διακοσμεί ο ζωγράφος, με το δικό του τρόπο, εμπνευσμένος από την λαϊκή κυριακή τέχνη. Κάποιες φορές, οι μορφές τείνουν να ξεφύγουν από τη σφαίρα του μετalloύ, δίνοντας μια τρισδιάστατη αίσθηση.

Με μια λαϊκή, αλλά και ρομαντική διάθεση προβάλλονται τα χαρακτηριστικά των ηρώων του. Στα πολλαπλά πορτρέτα που έχει φιλοτεγήσει ο Μαυρόπουλος, το κέντρο του βάρους μετατοπίζεται στα ειδικά χαρακτηριστικά των προσώπων, την πλοκία σχηματισμένη κόμωση, τα αμυγδαλωτά μάτια και τη μακριά μύτη που θμιζούν, μερικές φορές, στοιχεία της μεταβυζαντινής παράδοσης και τη προκλητική καμά φέρει έντονα χρώματα.

Τα χρώματα και ο συνδυασμός τους αποτελούν εργαλείο που χρησιμοποιεί ο ζωγράφος για να μεταδώσει όλα εκείνα που είναι όπως, ενθουσιασμό, θαυμασμό, αγάπη, λατρεία. Η γυναίκα, σε όλο της το μεγαλείο, σαν σύμβολο και σαν εικόνα, σαν μέγα και αγωνιστρια, στην καθημερινότητα και σε ξεχωριστές στιγμές της, η γυ-

ρετές της, είτε πρόκειται για τα ελατόματά της. Με αυτά τα λόγια ο Περικλής εκφράζει εμπνευστικά την άποψη των Αθηναίων του Χρυσού αιώνα για την γυναίκα.

Αξίζει να διασαφηνιστεί ότι, η γυναίκα στην αρχαία Ελλάδα σάθηκε η απολειπτική σχολή των έργων του Μαυρόπουλου.

Οι γυναίκες μορφές, στα χέρια του καλλιτέχνη, που έπλασε πραγματικούς χαρακτήρες, γίνονται πιο ζωντανές από τους ζωντανούς ανθρώπους. Είναι νοητικά μορφώματα, πλοκάμη της αυλοκρήνης φαντασίας, που αποτελούν οθόνες προβολής των θετικών ή αρνητικών προτύπων, των ενστάσεων και των συγκροτήσεων της κοινωνίας που τα μορφοποιεί και τα επικαλείται. Είναι πρόσωπα που ενσαρκώνουν σε

Συμβολικό περιεχόμενο στη γυναικεία μορφή

Οι γυναίκες που απεικονίζονται στα πορτρέτα του ζωγράφου είναι πρωτότυπες, εκφράζουν, η καθεμιά με τον τρόπο της, αυτές τις αρχές. Οι ηρώιδες του Μαυρόπουλου ανατρέπουν τις συμβάσεις και τους περιορισμούς και ελεύθερα βηματίζουν ηρωικά, κερδίζοντας έτσι προσωπικά χαρακτηριστικά, ιδιότητα, επάγγελμα, καθώς επίσης και την απαγορευμένη για το φύλλο τους φήμη.

Ο Μαυρόπουλος δίνει ένα συμβολικό κυρίως περιεχόμενο στη γυναικεία μορφή της οποίας βλέπει σαν αφηγήτρια της ζωής και εικόνα του κόσμου. Ο ίδιος αποβλέπει στην απεικόνιση της γυναίκας στο ανθρώπι-

Την έκθεση πλαισιώνουν άλλοι τέσσερις πίνακες: η Θεοφανώ, η Ελληνίδα βασίλισσα της Γερμανίας. Από όλες τις Βυζαντινές μεγάλο αρχόντισσες που έπαιξαν κάποιο ιστορικό ρόλο ο καλλιτέχνης επέλεξε την Θεοφανώ, η οποία έζησε το 10ο αιώνα και η δαμόνια προσωπικότητά της κέντρησε την έμπνευση αρκετών μεταγενέστερων συγγραφέων και δραματογράφων. Ακολούθησε η φιλογενή επαναστάτρια του 1821, η Μαντώ Μαυρογένους. Μέσα από τη φωτιά και το αίμα του αγώνα αναδίδεται η φωτοστέφανοι μορφή της ακατάβλητης γυναίκας μαχητριάς. Η ηρωίδα ιστορείται ως δυναμική, με χαρίσματα που υπερβαίνουν το κανονικό, το ανθρώπινο. Ο Μαυρόπουλος απονέμει στη Μαντώ Μαυρογένους, ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως το κεφάλι της καλύπτει στην βασιλεία των αγγέλων, ενώ το κεφάλι της καλύπτει ο σκούφος, χαρακτηριστικό γνώρισμα του Αγίου Σπυρίδωνος. Εδώ, ο καλλιτέχνης μιλά την «γλώσσα» του Κερκυραίου δημιουργού, του έμπειρου αγιογράφου, που ξεφεύγει του κανόνα. Το έργο αποδίδεται με χαρακτηριστικό τρόπο καθιστώντας το, μοναδικό και προσωπικό.

Ακολουθεί το έργο που απεικονίζει την όμορφη Σμυρνιά, που έζησε την μικρασιατική καταστροφή. Στο πορτρέτο, τα

σημάδια της ταλαιπωρίας. Στον πίνακα, ο ζωγράφος συνδυάζει στοιχεία από τη υστεροβυζαντινή παράδοση και τη σύγχρονη τέχνη. Έκδηλη είναι η αίσθηση της κόπωσης στο πρόσωπο της γυναίκας, αποδίδεται με έντονες διαδοχικές γραμμές σε σκούρο καστανό χρώμα και η μετάβαση από τη σκιά στο φως γίνεται βαθμιαία. Παράλληλα, ο ζωγράφος τονίζει έντονα το στήθος της γυναίκας μεταδίδοντας μια αίσθηση θηλυκότητας. Τα λιτά κοσμήματα που φοράει η ηρωίδα είναι επιλεγμένα με προσοχή από τον ζωγράφο και συμβολικά, όπως τα χρυσά οκουλαρία, που θμιζούν αρχαία ελληνικά κοσμήματα. Για φόντο ο ζωγράφος επέλεξε τα «επρά τετράγωνα», όπως ο ίδιος τα ονομάζει.

Στο έργο του Π. Μαυρόπουλου έχουμε ιδιαίτερες ζωγραφικές διατυπώσεις, που δεν περιγράφονται μόνο στην περιγραφή, αλλά φθάνουν και στην έκφραση ψυχικών καταστάσεων. Ο καλλιτέχνης ενδιαφέρεται για την ελευθερία και προσωπική του ερημεία. Από την άποψη αυτή, το έργο του είναι μοναδικό, αφού με την χρήση καθαρά ζωγραφικών αξιών κατορθώνει να δώσει το διαχρονικό χαρακτήρα του θέματος του και τις συμβολικές διαστάσεις των μορφών του.

* Αρχαιολόγος - Ιστορικός